

5. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : затв. наказом Ген. прокуратури України, МВС України, СБУ, Адміністрації Держ. прикордон. служби України, М-ва фінансів України, М-ва юстиції України від 16 листоп. 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>.

6. Про Національну поліцію : закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

Одержано 28.04.2016

УДК 343.125

Микола Сергійович Удод,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ, ПРИТАМАННІ ОРГАНІЗОВАНИМ ЗЛОЧИННИМ ГРУПАМ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ НЕЗАКОННИМ ЗАВОЛОДІННЯМ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Результати вивчення оперативно-розшукових та кримінальних справ (проваджень) свідчать, що кримінальний автобізнес був і залишається одним з найприбутковіших видів протиправної діяльності, у зв'язку з чим зростає кількість незаконних заволодінь автотранспортними засобами. Оскільки зазначений злочин є прибутковим для злочинців і складно доказовим, його здебільшого вчиняють організовані злочинні угруповання, які мають високий рівень конспірації та професіоналізму, стійкі зв'язки та чітку структуру з розподілом ролей, члени яких володіють навичками відкриття замків автомобілів, відключення сигналізації тощо.

Аналіз статистичних даних щодо розслідуваних за останні п'ять років кримінальних справ та проваджень відкритих за ознаками злочинів передбачених ст. 289 КК України свідчить, що понад 25 % незаконних заволодінь транспортними засобами вчинено групою осіб; понад 20 % – неповнолітніми; близько 30 % – особами в стані сп'яніння; понад 21 % – особами, які раніше були засуджені [1, с. 86].

Незаконний автобізнес, заснований на реалізації крадених автомобілів, все більше набуває транснаціонального характеру та за своїми доходами не поступається незаконному обігу наркотиків і торгівлі зброєю.

Діяльність щодо протидії незаконному заволодінню автотранспортними засобами, вчиненими злочинними угрупованнями, пов'язана з історією виникнення та розвитку організованої злочинності загалом. Злочинні угруповання, що спеціалізуються на незаконному заволодінні автотранспортними засобами, мають налагоджену систему міжрегіональних та міжнародних зв'язків і є надзвичайно мобільними. Отже, здійснювати таку злочинну діяльність можуть лише організовані злочинні угруповання з міжрегіональними (міжнародними) зв'язками, для яких незаконний автобізнес є єдиним або головним видом злочинного промислу й джерелом доходів. Характерними рисами таких угруповань є:

- високий рівень організованості, що передбачає сувору дисципліну, ієрархію, чіткий розподіл ролей (фахівці з нейтралізації протиугінних систем, особи, які підробляють документи та перебивають номери на вузлах і агрегатах автотранспортних засобів, власники гаражів, майстерень, інших так званих «відстійників», де переховується викрадений автотранспорт, охорона тощо). Залучення нових членів здійснюється після перевірки виконання наданих їм доручень. Злочинна діяльність угруповання контролюється організатором з допомогою силових блоків;

- володіння прийомами контррозвідувальної діяльності. Злочини вчиняють виключно конспіративно і, як правило, групою;

- висока мобільність, наявність вогнепальної або холодної зброї, засобів зв'язку;

- відокремленість від діяльності інших злочинних угруповань та міжрегіональний (міжнародний) розподіл сфер злочинної діяльності, пов'язаної з незаконним автобізнесом.

Організовані злочинні угруповання, що спеціалізуються на кримінальному автобізнесі, сьогодні характеризуються різноманітними зв'язками і можуть класифікуватися за:

- *територіальним принципом та масштабами злочинної діяльності*: регіональні; міжрегіональні (діяльність міжрегіональних злочинних угруповань поширюється на декілька регіонів

у масштабах однієї держави); міжнародні (транснаціональні) угруповання. Таким угрупованням властиві всі ознаки організованої злочинності: наявність лідера, ієрархія, суворі дисципліна, конспірація, чіткий розподіл ролей та плановість дій учасників, певна цілеспрямованість, спільність інтересів, дотримання неформальних норм поведінки, наявність грошового фонду підтримки, використання сучасних технічних засобів при вчиненні злочинів;

– *принципом формування*: родові; етнічні; національні; змішані. Ці угруповання мають чітку внутрішню структуру. До їх складу входять такі категорії осіб: лідер; активні учасники.

Останніми роками українські злочинці зуміли налагодити міжнародні зв'язки, успішно влитися до транснаціонального незаконного автобізнесу та відвоювати свою «нішу». Цей напрям злочинної діяльності інтенсивно розвивається [3, с. 282].

Транснаціональні (міжнародні) організовані злочинні угруповання відрізняються від регіональних вищим рівнем організованості та значною розгалуженістю кримінальних зв'язків, розмахом злочинної діяльності за межами України. Структурно транснаціональні угруповання мають схожість із міжрегіональними, однак відрізняються кількісним складом членів, які утворюють окремі кримінальні блоки. Незаконна діяльність таких угруповань забезпечується корумпованими зв'язками з працівниками міжнародних фірм, які працюють у сфері автобізнесу, митниками, прикордонниками, працівниками поліції інших правоохоронних органів та чиновниками державних установ.

Структура транснаціональних організованих злочинних угруповань може містити окремий кримінальний блок, до складу якого входять особи, які мають зв'язок зі злочинцями, які безпосередньо вчиняють незаконні заволодіння автотранспортом та переміщують його з однієї держави в іншу.

Наведені вище особливості та основні напрями організації оперативних підрозділів не охоплюють усі можливі ситуації, проте в цілому вони відповідають найбільш характерним особливостям протидії незаконному заволодінню автотранспортними засобами.

Таким чином, на сучасному етапі протидія органів внутрішніх справ організованим злочинним угрупованням, причетним

до незаконного заволодіння автотранспортними засобами, підлягає реформуванню в контексті загальних завдань, які стоять перед підрозділами кримінальної поліції України. Кардинального вдосконалення потребує тактика протидії незаконному заволодінню автотранспортними засобами, учиненими організованими злочинними угрупованнями, а також взаємодія правоохоронних органів як у країні, так і на міждержавному рівні.

Список використаних джерел:

1. Свірін М. О. Запобігання органами внутрішніх справ незаконному заволодінню транспортними засобами : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Свірін Микола Олександрович. – Київ, 2012. – 238 с.
2. Гордєєв В. В. Незаконне заволодіння транспортом: протидія засобами попередження : монографія / В. В. Гордєєв, В. П. Захаров, В. К. Колпаков. – Харків : Харків юрид., 2012. – 408 с.
3. Попередження та розкриття злочинів підрозділами карного розшуку : підручник / за заг. ред. Ю. Ф. Кравченка. – Київ: РВВ МВС України, 2000. – 392 с.

Одержано 20.04.2016

УДК 343.985

Олег Сергійович Федосов,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури

Харківського національного університету внутрішніх справ

**ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ТИПІЗАЦІЇ СЛІДЧИХ
СИТУАЦІЙ ТА ФОРМУВАННЯ ВЕРСІЙ У ПРОЦЕСІ
РОЗСЛІДУВАННЯ РОЗБОЇВ**

Під час розслідування злочинів виникають реальні умови, які обумовлюють необхідність вибору напрямку роботи слідчого. Пізнання умов, що утворюють обстановку, у якій він діє, дозволяє визначити завдання, що потребують свого вирішення, обрати види процесуальних та непроцесуальних дій, а також тактику і послідовність їх проведення. Розслідування розбоїв здійснюється в конкретних умовах часу, місця та навколишнього середовища, у взаємозв'язках з іншими процесами об'єктивної дійсності, поведінкою осіб, які потрапили до сфери кримінального судочинства, і під впливом інших, що часом залишаються невідомими для слідчого, факторів. Така складна система взаємодії, врешті-решт, утворює ту конкретну обстановку, у якій діють слідчі та інші